

Lauréat catégorie dialogue : 1ère place

Descriptif

A modern nagyváros (ki)alakulása

Eiffel elpakolja az iratait, és lepihen. Azon töpreng, hogy kitől kérhetne tanácsokat a nagyvárosi építészettel kapcsolatosan induló vállalkozása számára. Álmában Széchenyivel beszélget.

E: Kedves István bátyám. A sajtóból arról értesültem, hogy Önöknél, Budapesten is hasonló problémákkal küzdenek a városrendezés kérdésében, mint nálunk, Párizsban. Mivel Ön sokrétű tapasztalattal rendelkezik, szeretném kikérni a tanácsát, véleményét, hogy nemrég indított vállalkozásomat a lehető legjobban tudjam működtetni.

Sz: Természetesen, állok rendelkezésére. Ön csak néhány évvel idősebb, mint a fiaim, tehát úgy tekintek Önre, mint fogadott fiamra. Elsősorban mire kíváncsi?

E: A fém szerkezet-építő cégemet szeretném felvirágoztatni, mivel saját vagyonomat fektettem bele. A fémipar fellendülésének köszönhetően jól indult a vállalkozás, és számos megrendelésem van, érdekelne, hogy melyekre koncentrálnak leginkább?

Sz: Tudnia kell, hogy a városrendezés első elképzeléseivel valóban az iparosodás okozta problémákra kívántak megoldást találni. Főként az egészségügyi törvények megalkotása, a csatorna- és ivóvízhálózat kiépítése volt fontos. A gazdasági növekedés a lakosság nagyarányú növekedését eredményezte, így a járványok megelőzése érdekében ezt kellett először rendezni. De Ön ezzel nyilván tisztában van, hiszen Párizsban Haussmann báró terve éppen megvalósulóban van.

E: Igen, és valljuk be, a nagyszabású építkezések növelik III. Napóleon népszerűségét is. Az uralkodó még mindig fél egy esetleges forradalomtól, így a nagy, széles sugárutak kedvezőbbek az esetleges csapatmozgásokhoz, mint a városközpont szűk, középkori utcácskái, ahová a felkelők be tudták fészkelni magukat.

Sz: Ez igaz, de a politikai aggodalmaktól térjünk vissza a gazdasági és szociális kérdésekhez. A múltban a városok jellegét a kulturális hagyományok folytatása határozta meg, de a középkori vagy éppen barokk utcácskák nem bírják el a megnövekedett terhelést. Az önök Haussmannjának egyik nagy érdeme, hogy hatékony, vállalkozó szellemű, jól képzett csapatot szervez maga köré, akikkel végre tudja hajtani az eltervezett építőmunkákat.

E: Tehát azt tanácsolja, hogy én is így építsem fel a cégemet?

Sz: Mindenképpen, hiszen egy építkezésen könnyen ütközhetnek problémákba, tehát Önnek egyszerre kell vállalkozónak, építésznek és feltalálónak lennie.

E: Köszönöm. Az utóbbi évtizedekben azt látjuk, hogy Pest fejlődése feltartóztathatatlan. Megépültek a nagykereskedelem és a pénz központjai, paloták, szállodák nőttek ki a földből, és felpezsdült a kulturális élet is. Ezek egy olyan átfogó program részei, amely a modernizálás összes területét magába foglalja, és ezt Ön hozta létre. Az első a Lánchíd építésének kezdeményezése volt. Ezen kívül még számos budapesti épület, intézmény jött létre: a Magyar Tudományos Akadémia, a Nemzeti Színház, a Nemzeti Kaszinó, az Alagút vagy a folyamszabályozás, a gőzhajózás és a lóversenyek elindítása.

Sz: Utazásaim során, Angliában, Franciaországban, Görögországban és Olaszországban figyelemmel kísértem az ottani kultúra és technika vívmányait, s mindazon intézményeket, amelyeket később Magyarországon is terveztem megalapítani. A folyamszabályozáshoz éppen az Önök Canal du Midi-je adta az ötletet.

E: Ha már a vízi közlekedésnél tartunk, képzelje, az első munkánk a Bordeaux-i vasúti híd volt, de számos hídra, viaduktra kapunk megbízásokat szerte Európában. Legutóbb a párizsi tervezőirodámhoz egy magyar építész is beadta a munkáját, hogy a szegedi hídpályázatra az én nevem alatt küldje el a pályázatát. Remélem, sikerül véghez vinnie a tervét.

Sz: Azt én is remélem, mert az úthálózat fejlesztése, a hatékony közlekedés az egyik legfontosabb kérdés. Széles, egyenes utcák, sugárutak és körutak hálózatát kell megteremteni, amik összekötik a városi élet központjait a vasútállomásokkal.

E: Tehát Ön azt mondja, hogy a legfontosabb a funkcionalitás. Hallom, hogy a Pesti Indóház sem képes ellátni a növekvő forgalmat, így a helyére egy új csarnokot kívánnak építeni. Az egyik mérnököm készíti a csarnokáthidaló vasszerkezetet. Valóságos technikai bravúr!

Sz: Ez igazán csodálatra méltó. És Ön igazán jól tájékozott, ezt az új vasútállomást a Lipót körút fogja bekapcsolni a városi vérkeringésbe. Épp most érkezett a Fővárosi Közmunkák Tanácsának levele:

„A város zöme minden összefüggés nélkül szórványosan csak itt-ott mutatja az emelkedésnek némi jelét s nagyrészt elavult házakkal van megrakva. A fejlődésnek csakis azáltal lehet okszerűbb irányt adni, ha a város területének közepén egy szép, tágas s az egész városon keresztül átvonuló út nyittatik.

E: És hova tervezik ezt az új körutat?

Sz: A Duna egyik természetes mellékágának folyómedre mentén. Más nagyvárosokban a régi városfalak mentén épülnek, bár a telekspekulánsoktól igen nehéz megszerezni a szükséges területeket. A körutak mentén épülő paloták, bérházak, polgári házak esetén törekedni kell az

egységes megjelenésre. A külvárosok persze eltérőek. Ez az egységesség egyelőre csak egy-egy városrészen belül igaz.

E: Mindez nagyon szép, de vajon nem fog gondot okozni a zaj és a por?

Sz: Úgy tervezzük, hogy a város tereit fákkal, sőt egész erdővel ültetjük be, ami segít kirekeszteni a port. A kertek, parkok egyébként is hozzátartoznak a város társasági életéhez. Nézze, hoztam Önnek néhány fotográfiát.... Lipótvárosban már létre is hoztunk egy promenádot, amit terveink szerint továbbiak fognak követni.

E: Csakúgy, mint Párizsban. Ott a régi Luxemburg-kert mellett hozták létre a Bois de Boulogne-t és a Buttes-Chaumont-t. Az emberek szívesen töltik a szabad idejüket természetes, napfényes környezetben. Ha szabad javasolnom, tegyünk mi is egy sétát a városban... És mit kezdenek a megnövekedett zajjal?

Sz: Ki kellett cserélni az utak régi homokkő burkolatát makadámútra vagy tartós kovakőre, porfirra, gránitra. Ezt könnyebb tisztán tartani, és kevésbé rázkódnak rajta a járművek. Igaz, hogy drágább a kialakítása és csúszósabb a lópaták számára, így nehéz elfogadtatni ezt az újítást.

E: Mikor megérkeztem Önökhöz, rögtön feltűnt, hogy a bérkocsik mellett már működik az omnibusz-közlekedés is. Sőt lóvasutat is láttam emeletes kocsikkal.

Sz: Igen, ezért is van szükség a csatornahálózat korszerűsítésére, hogy az eltömődött lefolyók ne okozzanak gondot. Ehhez kapcsoltuk a szemétszállítás megszervezését. Az utcák tisztán tartása a lakók és a boltosok feladata, de a közterületeken, például a piacon a takarítást a város végezteti el.

E: Az utak tisztán tartása azért is fontos, mert a század elején a hölgyek számára a bevásárlás még valóságos rémálom volt. Az utcák sötétek, zsúfoltak, piszkosak, sárosak voltak. Esős időben senkinek sem volt kedve kimerészkedni. Amikor kezdtek divatba jönni a fedett bevásárlóutcák, rögtön nagy népszerűségnek örvendtek. Párizsban az első a Passage des Panoramas volt, de más nagyvárosokban, például Milánóban is nagyon kedveltek.

Sz: Ez a Passage des Panoramas adta a mintát a mi Párisi Udvarunknak. Innen kapta a nevét is. A tető acélszerkezete hatalmas üveglapokat tart, a tágas, világos utcákon a kisasszonyok kedvükre nézegethetik az elegáns üzleteket. Este pedig gázlámpák biztosítják a világítást.

E: A világításról jut eszembe: gondolja, hogy fémkandeláberek készítése is jövedelmező lehet a vállalkozásomnak?

Sz: Igen, a város biztonsága érdekében sok helyen le fogják cserélni a régi lámpásokat nagy lámpatartó állványokra. A megfelelő fényerőhöz sűrűbben kell őket elhelyezni. Most folynak

kísérletek olyan égőkkel, ahol lassúbb a gáz kibocsátás, így ugyanannyi gázzal akár háromszor nagyobb fényerőt is el lehet érni.

E: És ha a lámpatesteket alacsonyabbra és karcsúbbra készítjük, akkor tovább csökkentjük az árnyékos területeket. ...Igazán hálás vagyok, nagyszerű ötleteket adott a további fejlődéshez.

Sz: Örülök, hogy ilyen erőtől pezsgő fiatalok munkálkodnak a jövő építésén. „Megvallom, nem nézek annyit hátra, mint sok hazámfia, hanem inkább előre; nincs annyi gondom tudni: valaha mik voltunk, de inkább azt nézni: idővel mik lehetünk. A múlt kiesett hatalmunkból, de a jövőnek urai vagyunk.”

Felhasznált irodalom:

- <https://szegedpanorama.blogspot.com/2012/12/a-szegedi-belvarosi-hid-epitoje.html>
Letöltés ideje: 2023. 10. 15.
- <https://budapest.hu/Lapok/Fovaros/Budapest-tortenete.aspx>
Letöltés ideje: 2023. 10. 10.
- <https://adoc.pub/haussmann-a-modern-varosrendezes-1830-es-1850-kztt-teszi-es-.html>
Letöltés ideje: 2023. 10. 15.
- <https://epa.oszk.hu/00000/00003/00002/bacskai.htm>
Letöltés ideje: 2023. 10. 12.
- <https://budapestcity.org/tortenelem/1871-a-nagykorut-epitese/index.html>
Letöltés ideje: 2023. 10. 10.
- <https://gustaveeiffel.com/sa-vie/>
Letöltés ideje: 2023. 10. 10.
- Georges-Eugène Haussmann: Páris útai in Grands travaux de Paris tome 1. p. 135-164.